

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษา โครงสร้างและพลวัตตลาดพืชผล ของตลาดหัวอิฐ โดยมีขอบเขตพื้นที่การศึกษาที่ตลาดหัวอิฐ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และตลาดบริเวณใกล้เคียงเฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดหัวอิฐ ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะนำมาศึกษาประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของการตลาด, พนักงานขับรถรับส่งพืชผัก, เกษตรกรผู้ผลิตพืชผักป้อนเข้าสู่ตลาด และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น

วิธีศึกษาจะศึกษาตามแนวมนุษยวิทยาเศรษฐกิจ โดยอาศัยแนวสังคมนพลวัต (social dynamic) แนวคิดแบบไดอะเล็กติก (dialectic) และทฤษฎีบริเวณวัฒนธรรม (the cultural area) เป็นแนวทางหลัก ในการศึกษาครั้งนี้จะเริ่มต้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก่อน แล้วลงเก็บข้อมูลภาคสนามโดยวิธีสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม, การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์วิเคราะห์ (focus groups) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ และเขียนรายงานการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

จากการศึกษาพบว่า "ตลาดหัวอิฐ" เป็นตลาดที่ถือกำเนิดขึ้นมาโดยความประจวบเหมาะตามธรรมชาติ กล่าวคือ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2518 บริเวณนี้เป็นเพียงสถานที่หยุดรถประจำทางเป็นการชั่วคราวเพื่อเก็บค่าโดยสารของสายต่าง ๆ (สายนคร - ลานสกา, นคร - พรหมคีรี, นคร - จันดี เป็นต้น) ก่อนที่จะเดินทางต่อเข้าสู่ตัวเมืองนครศรีธรรมราช แต่ด้วยเหตุที่บรรดารถต่าง ๆ เหล่านี้ ต่างก็มีการบรรทุกพืชผักติดรถมาเป็นจำนวนมากด้วย จึงมีพ่อค้ารายย่อยไปคอยดักเพื่อรับเหมาพืชผักเหล่านั้นมาทำการแยกประเภทและคิดเกรด แล้วนำไปขายต่อได้กำไรอย่างงาม ต่อมา นายสุพร อินทวิเชียร ซึ่งเป็นเจ้าของสถานบริการน้ำมันในบริเวณนั้นมองเห็นการณ์ไกล และเห็นหนทางที่จะทำรายได้ จึงได้หาสิ่งจูงใจรถเหล่านั้นให้เข้ามาจอดในบริเวณสถานีบริการน้ำมันของตน และมีการจัดระเบียบโครงสร้างให้เรียบร้อยขึ้นกว่าเดิมจนค่อย ๆ พัฒนามาเป็นตลาดในระยะต่อมา และเริ่มเปิดอย่างเป็นทางการครั้งแรก เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2529 ในบริเวณเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ และด้วยเหตุที่บริเวณที่รับส่งพืชผักดังกล่าวนี้มีลักษณะประจวบเหมาะหลายอย่าง เช่น มีปริมาณและชนิดของพืชผักพอเพียงต่อความต้องการของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย สถานที่เหมาะสม การคมนาคมสะดวก มีการจัดระบบและการจัดการที่เหมาะสม เป็นต้น จึงทำให้ตลาดแห่งนี้ค่อย ๆ ขยายตัวเองขึ้นเรื่อย ๆ จนครอบคลุมบริเวณเนื้อที่ประมาณ 70 ไร่ และยังมีแนวโน้มที่ขยายตัวต่อไปอีกในอนาคต

(ค)

สาเหตุที่วิถีตลาดของตลาดแห่งนี้ ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ต่อเนื่อง และขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ก็เพราะ ทุกฝ่ายต่างก็ยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวคือ ต่างก็ซื่อสัตย์ ไว้ใจ และมั่นใจต่อกัน เอื้ออาทรและไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักป้อนสู่ตลาด, พนักงานขับรถรับส่งพืชผักสู่ตลาดและรับเงินจากตลาดไปให้เกษตรกร หรือตัวพ่อค้าแม่ค้าคนกลางก็ไม่เอาเปรียบฝ่ายอื่น เป็นต้น

ปัจจุบันนี้เครือข่ายรับส่งพืชผักของตลาดหัวอัฐิ ได้โยงใยไปทั่วทุกภาคของประเทศ ๆ ไม่ว่าจะเป็น อีสาน กลาง และภาคใต้ และยังมีเครือข่ายโยงใยไปยังประเทศใกล้เคียงอีกด้วย ในแต่ละวันจะมีพืชผักส่งออกและรับเข้าระหว่างตลาดหัวอัฐิ ซึ่งเป็นแม่ข่ายกับเครือข่ายต่าง ๆ นับได้วันหลายสิบล้าน คิดเป็นวงเงินหมุนเวียนวันละหลายล้านบาท

ตลาดหัวอัฐิมีบทบาทช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ผู้คนในชุมชนเป็นจำนวนมาก ทำให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และเป็นปัจจัยให้วัฒนธรรมการผลิตของเกษตรกรในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงพัฒนาเป็นการผลิตเพื่อขาย และมีการทำไร่พืชผลกันมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีและวิทยาการมาใช้มากขึ้น มีความสัมพันธ์ระหว่างตลาดกับเกษตรกรและชุมชนอย่างน่าพอใจ ทั้งช่วยให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นกำไรสังคมได้ระดับหนึ่ง คู่ควรกับกำไรเชิงธุรกิจการค้า อย่างไรก็ตามตลาดหัวอัฐิยังคงมีปัญหาแทรกแฝงอยู่ไม่น้อย เช่น ระบบรักษาความสะอาด การจราจรยังไม่ดีพอ ปัญหาการติดยาเสพติด การเล่นหวยใต้ดินของบุคคลบางกลุ่มในตลาดแห่งนี้ และปัญหาที่เกษตรกรบางรายใช้ยาปราบศัตรูพืชจนถึงขนาดตนเองไม่กล้าบริโภคผลผลิตที่ตนปลูกเพื่อขาย เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเพื่อที่จะช่วยให้วิถีตลาดของตลาดแห่งนี้ดำเนินตัวเองไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าทางการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะได้เข้ามาช่วยเหลือในบางเรื่อง เช่น จัดให้มีศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับพืชผลการศึกษาวิจัยเพื่อให้ตลาดแห่งนี้เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาเกษตรกรรวม เกษตรกร ให้สัมพันธ์กับจุดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่น การพัฒนาสายพันธุ์และผลผลิต การแปรรูปพืชผล ตลอดจนถึงการหาแนวทางเพื่อควบคุมและชี้แนะให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลได้และผลเสียที่มีต่อสังคมคู่กับกับผลได้และผลเสียที่มีแก่ตนและกลุ่มของตน

Abstract

The objective of this research was to study the structure and dynamics of produce marketing at the Hua-it market with the territory studied covering the Hua-it market, Po-sadet Village, Principal (Muang) District, Nakornsrihammaraj Province, and markets in the vicinity as related to the Hua-it market. The target population of the study consisted of marketing staff, drivers of produce-transporting vehicles, farmers who fed produce into the markets, and other people concerned as needed.

The method of study followed that of economic anthropology based principally on social dynamics, dialectic, and the cultural area theory. The first step of the study was a review of related documents and research findings, followed by fieldwork data collection by means of participatory and non-participatory observation, in-depth interview, and analytical seminar of focus group. The data were then analyzed and synthesized, and presented as a report of research findings in the form of analytical description.

It was found from the study that *the Hua-it market* was born out of natural convenience. That is to say, around B.E. 2518 (1975 A.D.) this location was only a temporary bus depot for the purpose of fare collection of various bus routes (such as Nakornsrihammaraj-Laansakaa, Nakornsrihammaraj-Phromkeeree, Nakornsrihammaraj-Chandee) before entering the town of Nakornsrihammaraj proper. Because these buses carried loads of produce with them, retailers waited at the depot to buy the produce wholesale for further sorting out and grading, and to sell the selected produce at great profit. Later, Mr. Suporn Intarawichian, who owned a gasoline service station in the neighborhood, had a vision and way of revenue generation, and so offered attractions for the buses to stop at his service station, now better organized than before. This gradually developed into a market and was officially opened for the first time on August 26, B.E. 2529 (1986 A.D.), on a plot of land about 30 *rai* (about 12 acres) in area. Because of its several suitable characteristics, such as adequate quantities and kinds of produce to meet the demands of buyers and sellers, favorable location of convenient accessibility, and proper organization and management, the market steadily grew into an enlarged area of about 70 *rai* (about 28 acres) and is showing a tendency to grow further into the future.

The reason for the market operating smoothly and continuously, as well as growing steadily larger, was that all parties concerned adhered to a system of merit and ethics. They were mutually honest, trustful, and confident. They cared for each other and took no advantage of anyone, be they, for example, the farmers who grew the produce for the markets, the drivers of vehicles that transported produce to the markets and brought money back from the markets to the farmers, or the middle-man traders who took advantage of none of the others.

At present, the network of incoming and outgoing produce of the Hua-it market has linkages with all the regions of the country, north, northeast, central, and south. In addition, its network reaches some neighboring countries. Each day, tens of tons of produce go out of and come into the Hua-it market and millions of baht circulate.

The Hua-it market has contributed much to job creation and revenue generation for the people of these communities, strengthening the community economy and causing the following changes: development from production by local farmers to production for sale and with more highland crop-oriented farming, increasing use of technology and technical knowledge, satisfactory relations among market, farmer, and community, with resultant benefits for the community economy, in themselves a measure of profit to society alongside commercial profit. Nevertheless, the Hua-it market is considerably beset by some problems, such as an inadequate system of sanitation and traffic, drug addiction, and underground lottery trade among some groups at the market, and the intensive use of insecticide by some farmers to the extent that these farmers are afraid to consume the produce that they themselves grow for sale.

In order to inject more efficiency into the way of this market, the researcher recommends that the government agencies concerned should render assistance in some matters such as the establishment of a crop information center that also conducts research so that this market will serve as a crucial mechanism for promotion and development of agriculture and farmers in relation to the area's strengths and local biodiversity, for development of breeds and products, and for diversification in the processing of products from crops. As well, it should be part of the mission of the center to seek ways to control and advise all concerned to realize the balance between the advantages and disadvantages to society and those for themselves and their groups.